

Jätkäsaari Mobility Lab

-

Kaksivaiheinen nopeiden kokeilujen malli

**Jätkäsaari
Mobility
Lab**

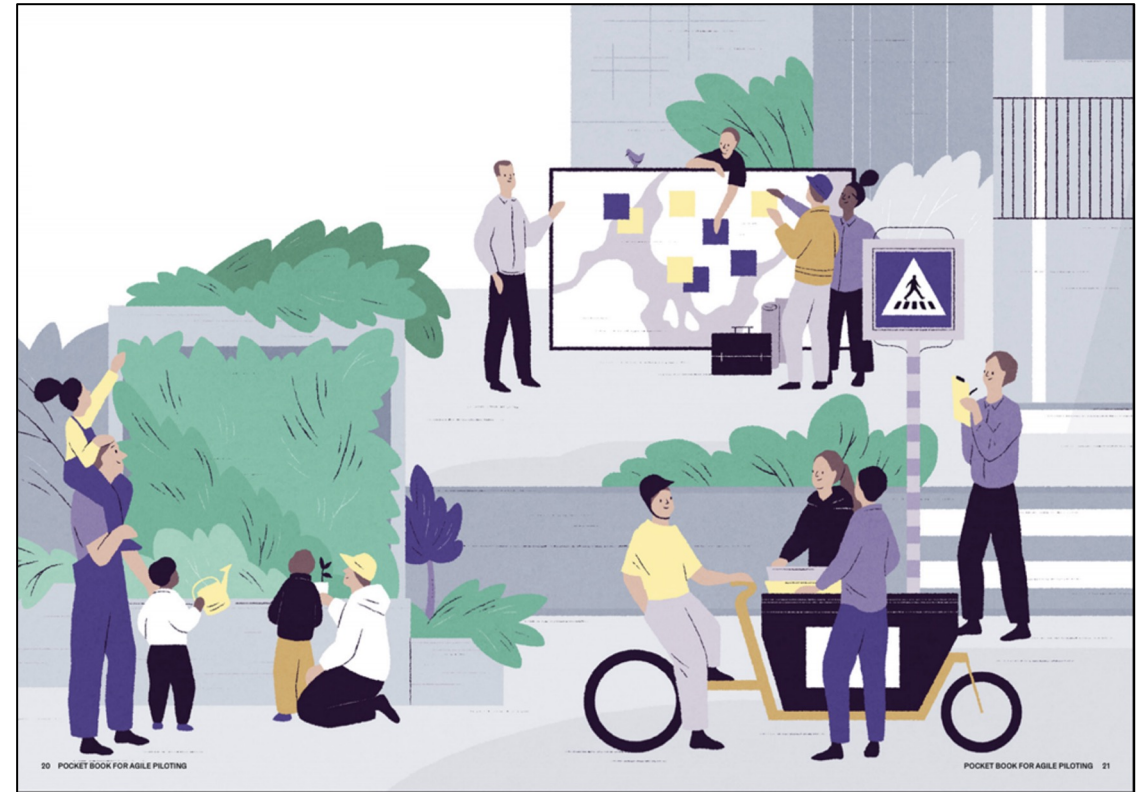
**FORUM
VIRIUM
HELSINKI**

Supported by

SISÄLLYS

1. Mitä nopeat kokeilut ovat?
2. Kaksivaiheinen kokeilumalli
3. Kokeilut hankintana
4. Kaksivaiheisen mallin hyödyt
5. Ohjeita ja kokemuksia
6. Lisätietoja

1. Mitä nopeat kokeilut ovat?

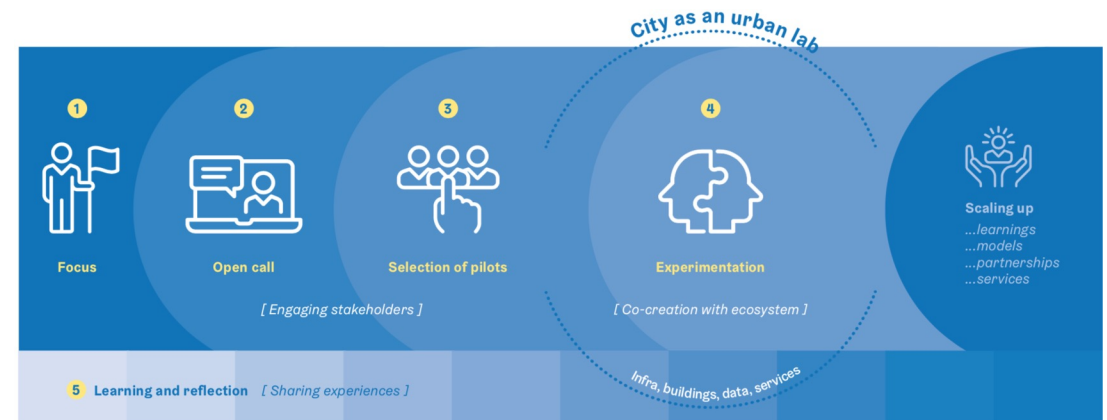
NOPEAT KOKEILUT

- Uusien palvelujen ja teknologioiden kokeilut kaupunkiympäristössä.
- 3-5 kokeilun hankinta valittuun haasteeseen tai aihealueeseen.
- Ohjelmamuotoinen toteutus yhteistyössä kaupungin, asukkaiden ja sidosryhmien kanssa.
- Tyypillisesti kokeilun kesto alle 6 kk ja hinta alle 10 000 € / kokeilu.

KOKEILUN VAIHEET

1. Fokuksen ja haasteiden määrittely
2. Kokeiluhaku
3. Kokeilujen valinta
4. Kokeilujen toteutus
5. Kokeilujen dokumentointi, tulosten ja oppien jakaminen

2. Kaksivaiheinen nopeiden kokeilujen malli

TAUSTA

- Jätkäsaari Mobility Lab -hankkeessa luotiin kaksivaiheinen malli nopeille kokeiluille.
- Taustalla oli palaute aiemmilta kokeilukierroksilta:
  - Yritykset kaipasivat polkua nopeasta kokeilusta suurempaan toteutukseen.
  - Suuremmat kokeilut olivat yrityksille kiinnostavampia.
  - Kaupungilla oli halu kokeilla parhaita ratkaisuja laajemmassa mittakaavassa ja kehittää nopeita kokeiluja hankintoja tukevaksi.
  - Yhtäältä toivottiin useammalle ratkaisuntarjoajalle mahdollisuuksia kokeiluun, toisaalta hyvälle ratkaisuille laajempia ja vaikuttavampia kokeiluja.

KAKSIVAIHEINEN KOKEILUMALLI

- 1-vaiheessa ratkaisuja kokeillaan nopeasti ja pienessä mittakaavassa
- Lupaavimmat 1-vaiheen kokeilut jatkavat 2-vaiheen laajempaan toteutukseen
- 1-vaihe osoittaa ratkaisujen toteutuskelpoisuuden 2-vaiheeseen
- 2-vaiheeseen valittavien kokeilujen arvioinnissa huomioidaan 1-vaiheen toteutus, tulokset ja opit

KAKSI VAIHETTA

- 1-vaihe ("nopeat kokeilut")
  - Max. 4-6 kpl
  - Rajattu testikäyttäjäjoukko, ratkaisun toteutettavuuden arviointi
  - Lyhyt testijakso (max. 1 kk)
- 2-vaihe ("jatkokokeilut")
  - Max. 1-2 kpl
  - Laajempi loppukäyttäjien osallistuminen, laajempi toteutus
  - Pidempi testijakso (1-6 kk)
- Esimerkki
  - Jätkäsaari Mobility Lab -hankkeen kokeilussa 1-vaiheeseen valittiin viisi kokeilua (á max. 7 000 €), joista 2-vaiheeseen valittiin kaksi kokeilua (á max. 40 000 €).

3. Kokeilut hankintana

KOKEILUHAKU HANKINTANA

- Kokeiluhaut ovat hankintoja. Niiden toteuttamisessa tulee huomioida hankintalainsäädäntö ja organisaation omat hankintasäännöt ja -käytännöt.
- Mikäli kokeiluhaku tehdään ulkoisella projektirahoituksella, tulee huomioida rahoittajan säännöt kokeiluhankinnoille.
- Jos kokeiluhankinnan kokonaishinta on yli 60 000 €, kyse on kansallisesta hankinnasta, joka kuuluu hankintalain piiriin. Näin on myös silloin, kun yhden kokeilun arvo on alle 60 000 €.

KOKEILUHAKU HANKINTANA

- Hankinta on julkaistava julkisten hankintojen järjestelmässä HILMAssa.
- Kokeiluista julkaistaan avoin tarjouspyyntö, josta käy ilmi kaikki kokeiluhaun kannalta olennainen tieto (esim. tarjouspyynnön kohde, hintatiedot, arviointikriteerit ja tarjousmenettely).
- Tarjouspyynnön tulee olla niin selkeä ja yksiselitteinen, että tarjouksia voidaan luotettavasti vertailla. Tarjouspyynnöllä ei voi suosia, saati syrjiä jotain tarjoajaa.
- Tarjouspyyntö täydentää hankintailmoitusta. Hankintailmoitus on ensisijainen, eli jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus poikkeavat toisistaan, on hankintailmoituksen teksti ensisijaista.
- Hankinnasta viestitään laajasti eri verkostoissa ja viestintäkanavissa.

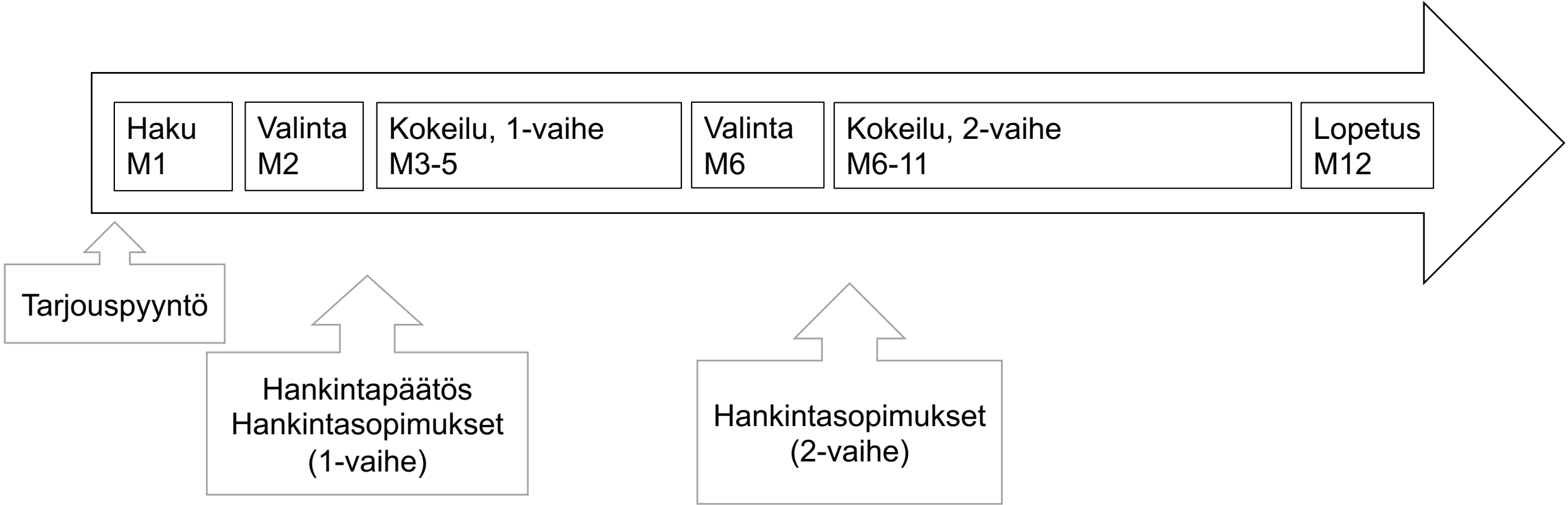
TARJOUSPYYNTÖ JA TARJOUKSET

- Yrityksiltä pyydetään yksi tarjous, jossa yritys kuvaa sekä 1- että 2-vaiheen kokeilusuunnitelman.
- Kiinteä hintavaatimus tulee esittää selkeästi tarjouspyynnössä
- Tarjouspyynnössä ilmoitettava, että tarjouksella osallistutaan molempiin vaiheisiin tai että toinen vaihe on optio, joka on kuitenkin pakollisesti tarjottava.
- 1- ja 2-vaiheen valintakriteerit ja pisteytyksen perusteet kuvataan tarjouspyynnössä. Valintakriteerejä voivat olla mm. laatukriteerit ja hinta (kokonaistaloudellinen edullisuus).
- Kokeiluhaun toteuttaja määrittelee tarjouspyynnön valintakriteerit ja niiden painotukset omien tavoitteidensa ja hankintakäytäntönsä mukaisesti.
- Esimerkki
  - Jätkäsaari Mobility Lab -kokeiluhaussa laatukriteerejä olivat 1) uutuusarvo ja innovatiivisuus, 2) toteutuskelpoisuus ja 3) vaikutus

HANKINTAPÄÄTÖS JA SOPIMUS

- Hankintapäätös ja -sopimus tehdään 1-vaiheessa.
- 2-vaihe toteutetaan ns. optiona (hankintalain 41 § 2:n momentti; suora hankinta lisätilauksissa)
- Optioehdot eivät saa muuttaa hankinnan yleistä luonnetta. Tavallisesti on katsottu, että yleinen luonne ei muutu, mikäli ne on selvästi yksilöity tarjouspyyntöasiakirjoissa.
- 2-vaiheen (eli ns. option) ehdot tulee kuvata täsmällisesti ja selvästi hankintailmoituksessa ja tarjouspyyntöasiakirjoissa.

Esimerkki: kaksivaiheisen kokeilumallin aikataulu

ERI VAIHEIDEN TAVOITTEET

- 1-vaiheen tavoitteena on ennen muuta osoittaa, että ratkaisun kypsyyssaste on riittävä konkreettisen kokeilun toteuttamiseksi ja että tärkeimmät yhteistyökumppanit ja sidosryhmät ovat sitoutuneet jatkokehitykseen.
- 1-vaiheessa ratkaisua kehitetään käyttäjäystävällisemmäksi yhteiskehittämisen keinoin. Tässä apuna voi käyttää mm. palvelumuotoilun menetelmiä.
- 2-vaiheessa tavoitellaan pidempää ja perusteellisempaa toteutusta, johon osallistetaan laajemmin loppukäyttäjiä, yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä.

KOKEILUJEN VALINTA

- Tavoite on, että 2-vaiheen laajempaan toteutukseen valitaan vain toteutuskelpoisia ratkaisuja, joiden kokeilemiseen ja kehittämiseen tärkeimmät sidosryhmät ovat sitoutuneet.
- 2-vaiheen valinnan pisteytyksessä huomioidaan 1-vaiheen tulokset, kokemukset ja opit.
- 2-vaiheeseen pääsyyllä voidaan asettaa vähimmäisvaatimuksia ratkaisun kypsyyssasteen tai keskeisten yhteistyökumppaniensitoutumisen suhteen.
  - Esim. jos toteutuksen edellyttämä tekninen kehitys ei valmistu 1-vaiheessa, ei ole perusteita jatkaa toiseen vaiheeseen
- Hankinta-asiakirjoissa kuvataan täsmällisesti 2-vaiheen vähimmäisvaatimukset ja se, miten 1-vaiheen tulokset, kokemukset ja opit huomioidaan pisteytyksessä.
- Hankintayksikön kannattaa kirjata tarjouspyyntöön varaumat siitä, miten sillä on oikeus olla toteuttamatta hankintaa tai peruuttaa se.
- Tilaajan kannattaa varata oikeus olla hyväksymättä kaikkia kokeiluehdotuksia, mikäli nämä ovat sisällöltään hyvin samankaltaisia.

4. Kaksivaiheisen mallin hyödyt

KAKSIVAIHEISEN MALLIN HYÖTYJÄ

- 1-vaiheeseen voidaan valita useita kokeiluja. Näin päästään kokeilemaan monia ratkaisuja useiden yritysten kanssa.
- 1-vaiheesta valitaan jatkoon parhaat kokeilut, jotka ovat aidosti toteutuskelpoisia ja joihin sidosryhmät ja kokeilun tulosten hyödyntäjät ovat sitoutuneet.
- Parhaita ratkaisuja päästään kehittämään pidemmälle.

HYÖDYT KAUPUNGILLE (KOKEILUHAUN JÄRJESTÄJÄLLE)

- Kokeiluohjelman resurssit kohdentuvat parhaisiin kokeiluihin.
- Pienempi ja lyhyempi 1-vaihe auttaa tunnistamaan ne ratkaisut, joilla on aidosti potentiaalia.
- Jatkoon valittavat osoittavat tässä jo toteutuskelppoisuutensa, jolloin suuremman kokeilun riskit pienenevät.
- 2-vaiheinen malli tarjoaa luontevan "go/no-go -pisteen", jossa heikot ratkaisut voidaan karsia ennen kuin niihin käytetään enemmän resursseja.

HYÖDYT YRITYKSILLE (KOKEILUHAKUUN OSALLISTUVILLE)

- Useammat yritykset saavat mahdollisuuden kokeilla ratkaisuaan ja yhteiskehittää sitä kaupungin kanssa.
- Kokeiluun voidaan valita epävarmempia tai vähemmän kypsiä ratkaisuja. Tämä on eduksi etenkin startupeille, jotka voivat 1-vaiheessa todistaa kykynsä ja saada arvokasta oppia yhteistyöstä.
- 2-vaiheeseen valitut pääsevät toteuttamaan kokeilun isommassa ja vaikuttavammassa mittakaavassa.

5. Ohjeita ja kokemuksia

OHJEITA KAKSIVAIHEISEEN TOTEUTUKSEEN

- Varaa riittävästi aikaa kokeiluohjelman toteutukseen.
  - Kaksivaiheinen kokeilumalli vie enemmän aikaa kuin tavalliset nopeat kokeilut. Kaksivaiheisuus myös lisää koordinaation ja viestinnän määrää.
  - Jätkäsaari Mobility Lab -hankkeessa kaksivaiheisen kokeilukierroksen toteutukseen kului n. 12 kk. Lisäksi kokeiluhaun ennakkovalmisteluun kului aikaa n. 2 kk.
- Kiinnitä erityistä huomioita hyvien valintakriteerien valmisteluun. Niiden avulla pitää kyetä valitsemaan parhaat ratkaisut molemmissa vaiheissa.
- Valintavaiheessa kriteereistä ei poiketa, vaan valinnat perustuvat yksinomaan niihin.
- Dokumentoi pisteytyksen perusteet huolella. Se lisää valinnan läpinäkyvyyttä.
- 1-vaiheen odotukset ja tavoitteet tulee viestiä yrityksille selvästi, jotta odotukset 2-vaiheesta ja siihen pääsystä ovat selvillä.

OHJEITA KAKSIVAIHEISEEN TOTEUTUKSEEN

- Kokeiluhausta kannattaa järjestää yksi tai useampi kaikille avoin infotilaisuus tai -webinaari.
- Hyvä käytäntö on tarjota mahdollisuus esittää kysymyksiä, jotka vastauksineen kootaan avoimesti kaikkien nähtäville tarjouspyynnön yhteyteen (ns. Q&A-dokumentti). Kaikkien kysymysten ja vastausten tulee olla julkisia.
- Eri organisaatioilla on omia käytäntöjään kokeiluhankinnoissa, joten käy tarjouspyyntö läpi oman organisaatiosi hankintaosaajien kanssa.
- Hyvän hankinnan periaatteet, kuten avoimuus ja tarjoajien tasapuolinen kohtelu, ovat hyviä ohjenuoria kokeiluhaun järjestäjälle.

JÄTKÄSAARI MOBILITY LABIN KOKEMUKSIA

- Kaksivaiheisessa haussa suuremman jatkokokeilun mahdollisuus herätti aiempia hakuja enemmän kiinnostusta etenkin suurempien sekä kansainvälisten yritysten suunnalta.
- Viestiessä Jätkäsaari Mobility Labin kokeiluhaun tuloksista tarjoajille, myös ei-valituille tarjottiin mahdollisuus palautekeskusteluun ideastaan. Tätä sparrauskeskustelumahdollisuutta hyödynsivät etenkin kokemattomammat startup-yritykset, jotka kokivat keskustelun usein hyödylliseksi.
- Jätkäsaari Mobility Labin kokeiluissa yrityksille tarjottiin palvelumuotoilusparraus 1-vaiheessa, mikä koettiin palautteen perusteella erittäin hyödylliseksi.

6. Lisätietoja

LISÄTIETOJA NOPEISTA KOKEILUISTA

Ajankohtaista tietoa nopeista kokeiluista (englanniksi):

<https://forumvirium.fi/pocketbook/>

<https://fiksukaupunki.fi/toolbox/agile-piloting/>

YHTEYSTIEDOT

Mobility Lab Helsinki: <https://mobilitylab.hel.fi/>

Janne Rinne

Projektipäällikkö, Forum Virium Helsinki

janne.rinne@forumvirium.fi, puh. 040 682 0050

Juho Kostainen

Projektipäällikkö, Helsingin kaupunki

juho.kostainen@hel.fi, puh. 09 310 36535